

ФОРСАЙТ СВІТОВИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПОТОКІВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Альона Анатоліївна Буряк,

к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин та туризму

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки та менеджменту

Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Email: a_buriak@ukr.net

Дар'я Олександрівна Овчаренко

студентка спеціальності «Міжнародні економічні відносини»

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки та менеджменту

Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Email: dashuta.ovcharenko@gmail.com

Abstract. The paper examines the change in quantitative and qualitative composition of the investment process participants, analyzes global foreign investment flows during the pandemic. The need for new investments in all countries throughout the world is exacerbated due to the crisis caused by the COVID-19 pandemic. The directions of minimizing the negative impact of quarantine restrictions on the investment sphere development are substantiated.

Keywords: the foreign direct investment, the transformation of investment flows, COVID-19, the investment process, the investment market participants.

Ключові слова: прямі іноземні інвестиції, трансформація інвестиційних потоків, COVID-19, інвестиційний процес, учасники інвестиційного ринку.

На початку 2020 р. пандемія COVID-19 стала справжнім викликом для України та всього світу. В усіх сферах життя з'явилися труднощі, про які людство досі навіть не здогадувалося – починаючи від глобального карантину та закінчуючи справжнім економічним колапсом. Хвиля змін не оминула і сферу інвестицій, так як тепер від кількості та якості світових інвестиційних потоків залежить, як швидко людство зможе вирішити ряд економічних і соціальних проблем, спричинених пандемією.

У зв'язку з цим чимало країн світу докладають неабияких зусиль для того, щоб стимулювати притік інвестицій до своїх підприємств. Так, уряди розвинених держав заохочують компанії переглянути свою стратегію та концепцію, адаптувати структуру підприємств до використання технологій медіаінформаційної грамотності, трансформувати їх бізнес-процеси, розробити механізм вибору та впровадження нових технологій у виробництво. Таким чином, актуальними є задачі, пов'язані з залученням іноземних інвестицій і стимулюванням руху капіталу між країнами.

Проблеми інвестиційної привабливості підприємств були розглянуті в роботах Дж. Бейлі, Дж. Ван Хорна, Дж. Кейнса, І. Бланка, У. Шарпа та ін. У монографіях і статтях учених подано дослідження загальних тенденцій руху інвестицій, впливу розвитку інвестиційних процесів на економічне та соціальне благополуччя держави. Не зменшуючи науковий вклад вищезгаданих вчених, слід зазначити недостатність досліджень, орієнтованих на визначення впливу карантинних заходів на розвиток інвестиційної сфери у світі, що зумовило вибір теми, логіко-структурну побудову, мету і задачі дослідження.

Метою роботи є виявлення трансформаційних процесів у інвестиційній діяльності під впливом пандемії COVID-19 та визначення напрямів мінімізації негативного впливу карантинних обмежень на розвиток інвестиційної сфери. Для досягнення мети поставлені і вирішені такі завдання: обґрунтовано теоретичні основи дослідження трансформаційних процесів у інвестиційній діяльності; проаналізовано світові потоки

іноземних інвестицій у період пандемії; визначено напрямки мінімізації негативного впливу карантинних обмежень на розвиток інвестиційної сфери та її подальші перспективи.

Карантин вдарив майже по всіх сферах світової економіки – починаючи від торгівлі та закінчуючи туризмом. У свою чергу це спричинило гальмування світового виробництва і, як наслідок, призупинило потік інвестицій до низки підприємств. Із початком послаблення карантинних норм економічна ситуація стала дещо кращою в машинобудівництві та металургії, проте це не захистило виробництво від зменшення його обсягів на 12,2%. Проте рекордного зростання зазнав онлайн-банкінг, так як інтернет-платежі активно увійшли в життя населення більшості держав світу [1]. Навіть за найоптимістичнішого сценарію, у 2020 р. світові потоки прямих іноземних інвестицій (ПІІ) скоротилися щонайменше на 30% у 2020 р. порівняно з 2019 р., перш ніж повернутися до докризового рівня до кінця 2021 року. Можливі сценарії подальшого розвитку потоків ПІІ будуть залежати від успіху у сфері охорони здоров'я та заходів зі стабілізації економічної політики, що здійснюються урядами країн. За песимістичним сценарієм падіння ПІІ триватиме ще довше [2]. У 2015 р. світовий обсяг ПІІ склав 1,23 трлн. дол. США, у 2016 р. ця цифра зросла до 1,81 трлн. дол. США, а наступного року почався спад обсягів ПІІ – у 2017 і 2018 рр. вони становили 1,52 трлн. дол. США і 1,2 трлн. дол. США відповідно. У 2019 р. темпи інвестування у світі активізувалися, що призвело до зросту ПІІ до 1,39 трлн. дол. США. У 2020 р. економічна криза, спричинена пандемією, змусила цей показник впасти до рекордних 859 млрд. дол. США [2].

Якщо спостерігати зміни у русі ПІІ за регіонами, можна сказати, що найбільше постраждали країни Європи – маючи 203 млрд. дол. США надходжень у 2019 р., цей регіон зазнав втрат у 7 млрд. дол. США у 2020 р. Капіталовливання в держави Північної Америки скоротилися більше ніж впововину – 68 млрд. дол. США у порівнянні зі 156 млрд. дол. США минулого року. Прямих іноземних інвестицій у Африці стало менше на 28% – у 2019 р. їх розмір становив 23 млрд. дол. США, а у 2020 р. цей показник зменшився до 16 млрд. дол. США. Латинська Америка отримала на чверть менше капіталовкладень порівняно з минулим роком – 62 млрд. дол. США проти 83 млрд. дол. США відповідно. Найменше від кризи постраждав інвестиційний ринок Азії – порівняно з минулим роком загальний обсяг капіталовкладень країн цього регіону зменшився з 246 млрд. дол. США до 217 млрд. дол. США, тобто всього на 12% (рис. 1). Перспективи на весь рік залишаються у відповідності з попередніми прогнозами щодо зниження потоків ПІІ на 30-40%. За даними ЮНКТАД, незважаючи на спад у 2020 р., ПІІ залишаються найважливішим джерелом зовнішнього фінансування для країн, що розвиваються [3].

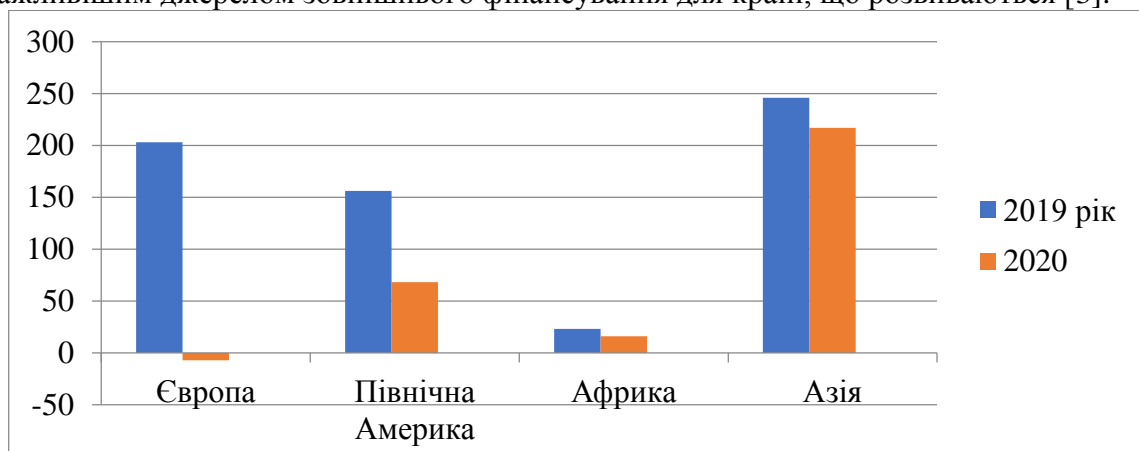

Рис. 1. Динаміка потоків прямих іноземних інвестицій за 2019-2020 рр. за регіонами.

Джерело: складено авторами за даними UNCTAD [3]

Статистичні дані демонструють зростання світового валового внутрішнього продукту (ВВП) за період з 2009 по 2019 рр., з різким падінням у 2020 р. З рисунку 2, наведеного нижче видно, що погіршення економічної ситуації на всіх світових ринках, у тому числі на ринку інвестицій, спричинило зміну динаміки світового ВВП зі зросту на майже 3% у попередньому році до падіння на вдвічі більшу кількість – у 2020 р. рівень цього показника склав -3%. Для порівняння, за часів кризи 2008-2009 рр. дефіцит світового ВВП складав всього 0,07%. Також з наведеного графіка можна побачити, що після кризи спостерігався різкий злет даного показника до 5,42% і подальшу стабілізацію, тож на 2021 р. економічні прогнози є досить оптимістичними та пророкують зріст світового ВВП до 5,8% [4].

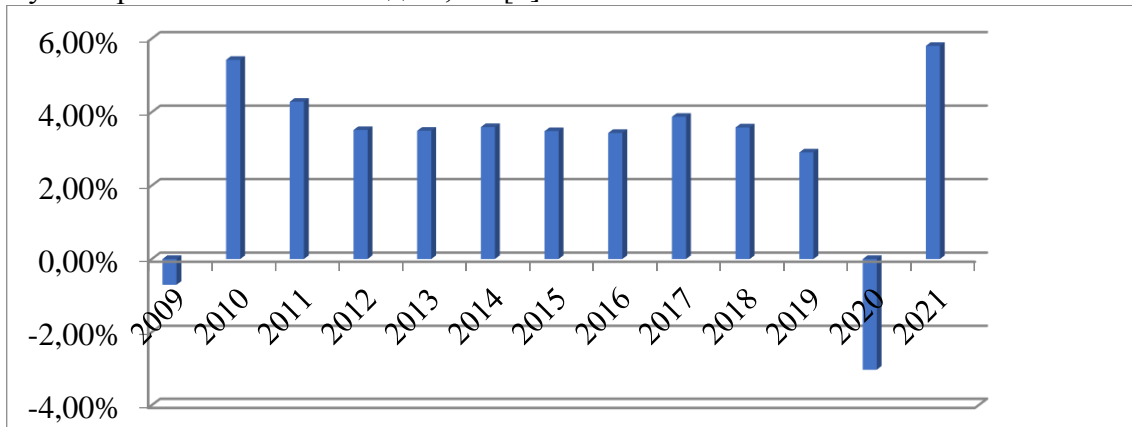

Рис. 2. Динаміка світового валового внутрішнього продукту у 2009-2021 рр.,%
Джерело: складено авторами за даними Statista [4]

Також сповільнення руху інвестицій спричинило глобальне безробіття. Рівень безробіття в країнах Організації економічного співробітництва і розвитку продовжував знижуватися в листопаді 2020 р. до 6,9% порівняно з 7,1% у жовтні, але залишався на 1,7% вище рівня, що спостерігався в лютому 2020 р. [5]. У листопаді 2020 р. рівень безробіття в Євросоні знизився до 8,3% із 8,4% у жовтні, але залишився на 1,1% вище рівня лютого зниження на 0,3%. У Сполучених Штатах, де в листопаді кількість тимчасово безробітних скорочувалася повільнішими темпами, ніж у попередні місяці, та в Канаді рівень безробіття в листопаді впав відповідно на 0,2% та 0,4% до 6,7% та 8,5%; в обох країнах цей показник був приблизно на 3% вищим, ніж у лютому. Останні дані за грудень показують, що рівень безробіття в США був стабільним (на рівні 6,7%), але незначно зріс у Канаді до 8,6% (рис. 3). Рівень безробіття в листопаді знизився в Японії до 2,9% (з 3,1% у жовтні), залишаючись вищим, ніж у лютому, на 0,5%. У Колумбії він впав до 15,5% (з 16,3% у жовтні), що на 4,6% вище рівня лютого. Граничне зниження спостерігалось в Мексиці (до 4,5%) та Кореї (до 4,1%) [5].

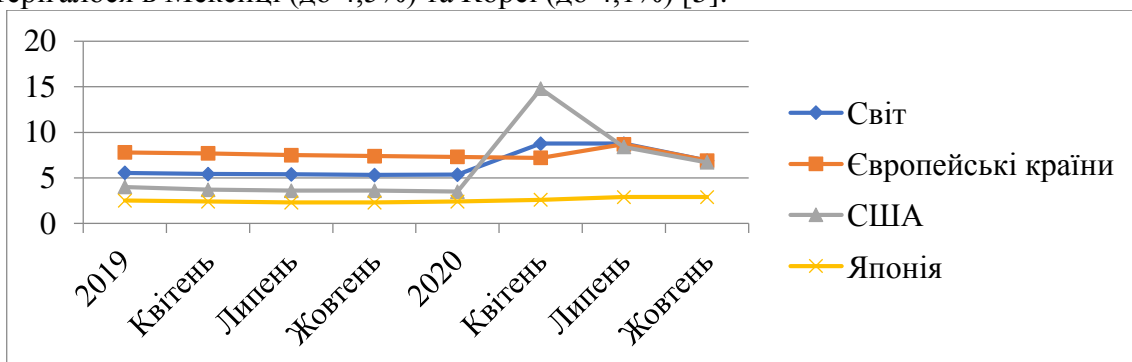

Рис. 3. Динаміка рівня безробіття у провідних країнах світу, %
Джерело: складено авторами за даними Labour Force Statistics [5]

Інвестиційний рух значно скоротився через загальну невизначеність щодо подальшого розвитку ситуації з пандемією. Інвестори просто не бажають ризикувати та вкладатися у підприємства, які можуть збанкрутувати у будь-який момент і втратити свою рентабельність. У Світовому банку зазначили, що світовий ВВП у 2020 р. знизився на 5,2%. Останнього разу схожа ситуація спостерігалася за часів Другої світової війни [6]. Якщо до поширення COVID-19 інвесторів приваблювали економіки країн, що розвиваються, то тепер цей інтерес значно послабшав. Так, чистий відплив портфельних інвестицій в Україну у 2020 р. склав 0.85 млрд. дол. США. Такий відтік капіталу був спричинений різким спадом безпеки вкладень і цін на виробничу сировину. Останнє виникло в результаті зменшення попиту у відповідних галузях. Неприємною для України стала необхідність погашення облігацій зовнішньої державної позики від 2015 р. – це повело за собою витрати на 1,7 млрд. дол. США. Попри те, що дана операція була спланована заздалегідь, пандемія внесла свої корективи та зробила будь-який відтік капіталу більш відчутним для економіки [7].

Та навіть під час найбільшої кризи є такі ринки, які виконують роль своєрідних острівців безпеки для інвесторів. Наразі типовим представником таких ринків є фінансовий, так як на ньому вигода від укладених угод є прямопропорційною до рівня нестабільності у світі. Кризи сприяють коливанню вартості активів, і завдяки цьому можна отримати надприбуток. З відомих причин коронавірус перемкнув увагу інвесторів до цінних паперів, які знаходяться у власності компаній у галузі фармацевтики та медицини. Також чимало капіталу вкладається в онлайн-платформи та провайдерів зв'язку, тому що перехід до життя в режимі самоізоляції неабияк підняв попит на послуги інтернет-магазинів, соціальних мереж та інші послуги, що надаються в онлайн-режимі.

Деякі країни активізували випуск державних облігацій, що також допоможе зацікавити потенційних інвесторів і скоріше вийти з кризи. Крім того, зараз як ніколи актуальне одне з золотих правил інвестування – вкладатися необхідно у декілька галузей. Так це розподілить ризики та допоможе зберегти активи. Деякі інвестори користуються тактикою «придбай дешевий актив і чекай, коли ціна на нього зросте». Головним мінусом такої тактики є те, що передбачити, які саме активи зможуть принести прибуток у майбутньому, дуже важко. Але є і суттєва перевага – чим менше грошей ви вкладаєте, тим менший ризик зазнати збитків. Також актуальною залишається практика вливання капіталу в інновації, проте у цьому випадку ситуація з ризиком буде діаметрально протилежна. Одними з найбільш стабільних об'єктів інвестування є компанії, які вже досить довго існують на ринку – активи перевірених часом підприємств, які мають гарну репутацію та немало ресурсів, виявляються збитковими дуже рідко.

Висновки. Таким чином, негативний вплив пандемії на світову економіку, зокрема на ринок інвестицій, є очевидним. Загальна нестабільність, скорочення виробництва в усьому світі та безробіття суттєво зменшили надходження прямих іноземних інвестицій в усіх країнах земної кулі. Оптимістично налаштовані фахівці розглядають коронакризу як механізм оновлення світової економіки. Існують думки, що карантин, спричинений спалахом COVID-19, виконав своєрідну роль санітара на світових ринках, знищивши застарілі форми виробництва у різноманітних галузях.

Список використаних джерел

1. Макроекономічний та монетарний огляд Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MM_2020-06.pdf?v=4.

2. Foreign Direct Investment Statistics: Data, Analysis and Forecasts [Електронний ресурс] // The World Bank. – Режим доступу: <https://www.oecd.org/corporate/mne/statistics.htm>.

3. UNCTAD // The World Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://unctad.org>.
4. Growth of the global gross domestic product (GDP) from 2009 to 2021 [Електронний ресурс] // The World Bank. – Режим доступу: <https://www.statista.com/statistics/273951/growth-of-the-global-gross-domestic-product-gdp>.
5. Labour Force Statistics // The World Bank. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.oecd.org/sdd/labour-stats/unemployment-rates-oecd-update-january-2021.htm>.
6. Future Possibilities Report United Nations Organization, 2020 [Електронний ресурс] // The World Bank. – Режим доступу: https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/20200720_un75_uae_futurepossibilitiesreport.pdf.
7. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.